

RABHADH

CAITHFEAR an scrúdpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduimhir anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2018

EACNAMAÍOCHT – GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉARDAOIN 21 MEITHEAMH - MAIDIN 9:30 – 12:00

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist ghearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

Ní mór duit an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an scrúdaithe.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist ghearrfhreagra sna spásanna atá ann dóibh.

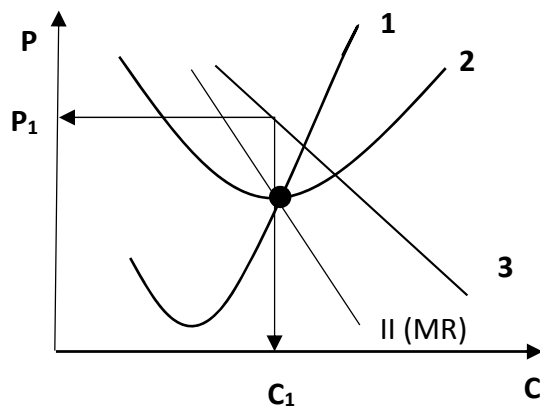
1. Cad dó a seasann na litreacha seo a leanas? Scríobh **gach** freagra sa spás cuí.

OTN (GNP)	
PIT (CPI)	
POS (CSO)	

(16 mharc)

2. Sa léaráid thíos taispeántar gnólacht **Monaplachta** atá i gcothromaíocht fhadtréimhseach.

- (i) Scríobh i bhfocail (agus ní mar ghiorrúcháin) **lipéad iomlán** gach ceann de na línte atá uimhrithe ó 1 go 3. Bain úsáid as an bhfreagarbhosca atá curtha ar fáil.

Freagarbhosca

Uimhir	An Lipéad Iomlán
1	
2	
3	

- (ii) D'fhéadfadh sé go mbeadh roinnt gnólachtaí ag iarraidh dul isteach i dtionscal **monaplachta** ach go mbeadh bacainní ar iontráil rompu. Tabhair breac-chuntas ar bhacainn **amháin** ar iontráil a d'fhéadfadh a bheith rompu.

(16 mharc)

3. Imríonn roinnt de na tosca thíos tionchar ar **an tsoláthair** ag gnólacht áirithe. Scríobh **Fíor** nó **Bréagach** i ndiaidh gach ceann de na habairtí seo a leanas.

	ABAIRT	FÍOR nó BRÉAGACH
(i)	Praghas an earra féin.	
(ii)	Leibhéal ioncaim an tomhaltóra.	
(iii)	Costas ámh-ábhair an ghnólachta.	
(iv)	Staid theicneolaíocht táirgeachta an ghnólachta.	

(16 mharc)

4. Ainmnigh eacnamaí a ndearna tú staidéar air agus tabhair breac-chuntas ar rud **amháin** a chuir an duine seo le teoiric na heacnamaíochta.

(i) Ainm an eacnamaí: _____

(ii) Rud amháin a chuir an duine sin le teoiric na heacnamaíochta:

(16 mharc)

5. Is **earraí ionaid** nó **earraí comhlántacha** do charranna iad na hearraí seo a leanas. As an liosta thíos, cuir in iúl cé acu earraí díobh atá ina n-earraí ionaid do charranna agus cé acu earraí díobh atá ina n-earraí comhlántacha do charranna. Scríobh do fhreagraí sna spásanna atá curtha ar fáil.

BUS	CUIMILTEOIRÍ GAOTHSCÁTHA	TRAEIN	DÍOSAL
-----	-----------------------------	--------	--------

Freagra:

Earraí Ionaid	Earraí Comhlántacha

(16 mharc)

6. Laghdaíodh ráta **CCÚT** (*DIRT*) go 37% i gCáinainnéis 2018.

(i) Cad dó a seasann na litreacha **CCÚT** (*DIRT*)?

(ii) Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste eacnamaíochta **amháin** do choigilteoirí a bhaineann leis an laghdú seo ar ráta CCÚT.

(17 marc)

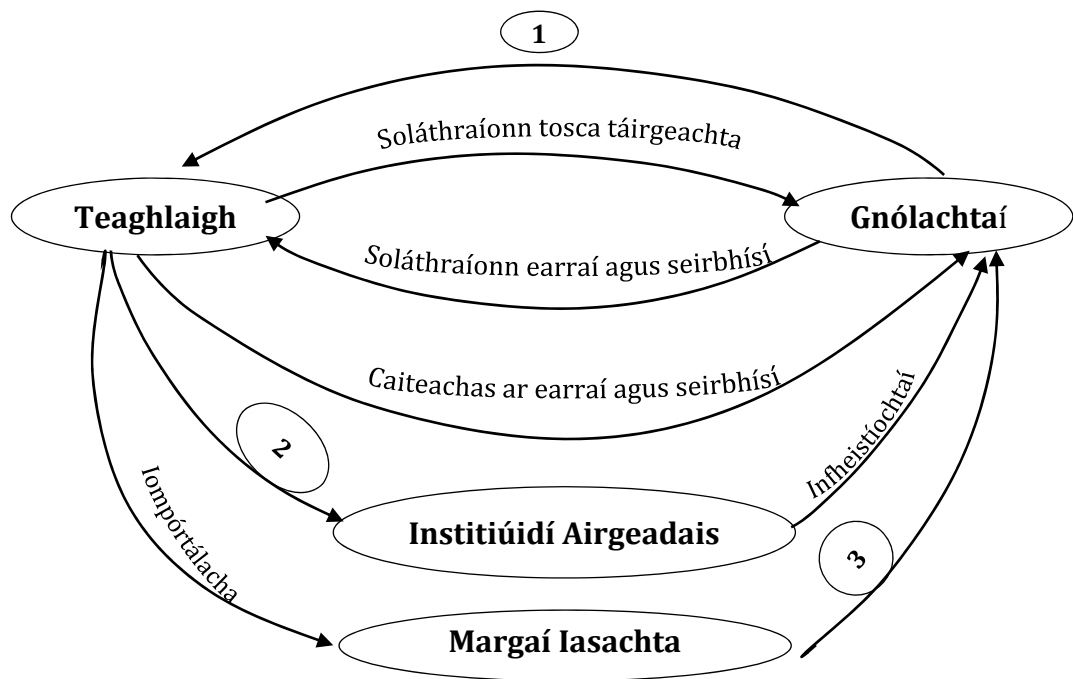
7. Tá boilsciú na bpraghsanna in Éirinn an-íseal faoi láthair. Mínigh an téarma boilsciú praghsanna **agus** luaigh buntáiste **amháin** do thomhaltóirí na hÉireann a bhaineann leis an ráta íseal seo de bhoilsciú praghsanna.

(i) Boilsciú Praghsanna: _____

(ii) Buntáiste do thomhaltóirí na hÉireann a bhaineann le ráta íseal de bhoilsciú praghsanna:

(17 marc)

8. Sa léaráid thíos taispeántar **Sreabhadh Ciorclach an Ioncaim** i ngeilleagar oscailte gan rialtas.

- (i) Is **sileadh** as sreabhadh ciorclach an ioncaim iad **iompórtálacha**. Mínigh cad a chiallaíonn sé sin.

- (ii) Luaigh cad dó a seasann **gach** ceann de na línte atá uimhrithe ó **1 go 3**.

Líne 1: _____

Líne 2: _____

Líne 3: _____

(17 marc)

9. Bain úsáid as **trí** cinn de na cúig théarma thíos chun an míniú ar **earraí eacnamaíocha** a chríochnú.

Áirgiúlacht

Praghas

Cainníocht

Acmhainní tearca

Deischostas

Ní mór úsáid a bhaint as _____ chun earraí eacnamaíocha

a tháirgeadh agus mar sin bíonn _____ ag gabháil lena n-úsáid.

Bíonn _____ ar earraí mar sin ar an margadh.

(17 marc)

Ná dearmad an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáidtear chun na ceistanna i Roinn B a fhreagairt.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

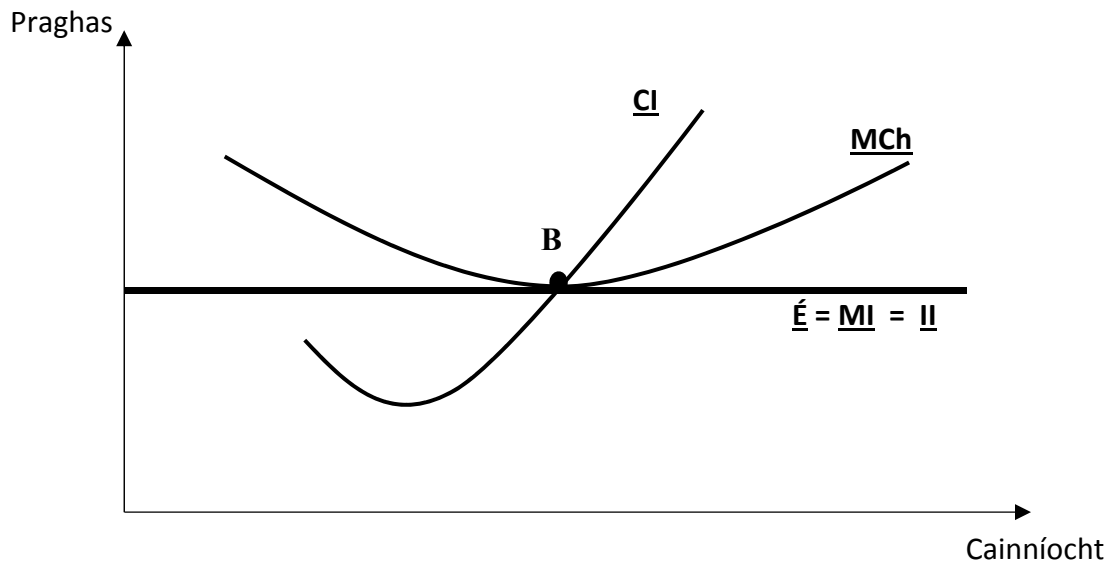
Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. Sa léaráid thíos taispeántar cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta atá in **iomaíocht Fhoirfe**.

- (a) (i) Scríobh amach ina iomláine **gach** ceann de na **cúig** lipéad a bhfuil líne fúthu thuas.

Déan cóip den léaráid i do fhreagarleabhar.

- (ii) Bíonn cothromaíocht ann ag pointe **B** ar an léaráid.

Taispeáin iad seo ar do léaráid:

- An **praghas** a ghearrfaidh an gnólacht ar a aschur (úsáid an lipéad **P₁**).
- An **t-aschur** a tháirgfídh an gnólacht i gcothromaíocht (úsáid an lipéad **C₁**).

(30 marc)

- (b) Mínigh **gach** ceann de na saintréithe seo a leanas a bhaineann le margadh in iomaíocht fhoirfe.

- Bíonn eolas foirfe ann.
- Is earraí aonchineálacha iad na hearraí go léir a tháirgtear.
- Bíonn saor-iontráil isteach sa tionscal agus saor-imeacht as an tionscal.

(21 marc)

- (c) In 2017, bhí breis iomaíochta ag Ryanair ó aerlínte ísealchostais eile macasamhail Norwegian Airlines. Ceaptar de ghnáth gur rud maith don tomhaltóir breis iomaíochta.

Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste do thomhaltóirí agus ar dhúshlán **amháin** do tháirgeoirí a d'fhéadfadh a bheith ag baint le breis iomaíochta.

(24 marc)

[75 marc]

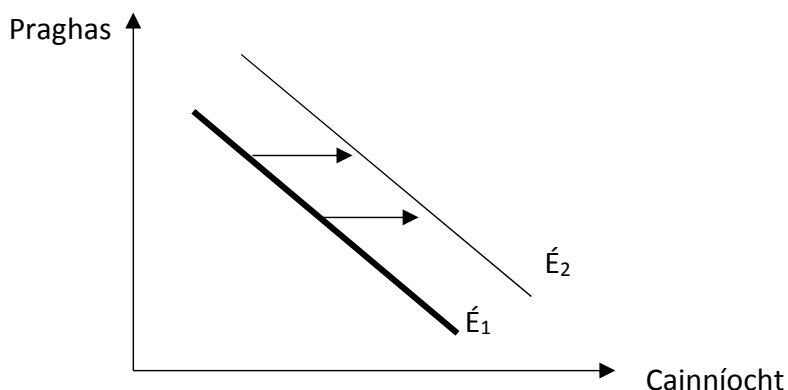
2. (a) Tomhlaíonn daoine earraí toisc go bhfaigheann siad áirgiúlacht. De réir mar a thomhlaíonn siad breis aonad den earra tosóidh a n-áirgiúlacht imeallach ag titim ar deireadh thiar.

- Mínigh **gach ceann** de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
- Bain úsáid as an tábla thíos agus ríomh an áirgiúlacht imeallach ag **A, B agus C**.
(Taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar.)
- Abair cén pointe ina dtosaíonn áirgiúlacht imeallach laghdaitheach **agus** mínigh do fhreagra.

Líon na n-aonad a thomhlaítear	1	2	3	4	5	6
Áirgiúlacht iomlán ina haonaid/utils	15	35	70	110	130	140
Áirgiúlacht Imeallach ina haonaid/utils	15	20	35	A	B	C

(25 marc)

- (b) Taispeánann an léaráid thíos dhá chuar éilimh ar fhóin chliste.

- Mínigh an cruth a bhíonn ar chuar éilimh ar fhóin chliste.
- Luaigh cé acu méadú nó laghdú san éileamh ar fhóin chliste a léirítear sa bhogadh san éileamh ó E_1 go E_2 thuas.
- Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a bhféadfadh an t-éileamh ar fhóin chliste bogadh mar atá léirithe sa léaráid thuas.

(25 marc)

- (c) I gCáinainéis an Rialtais in 2018, tugadh isteach cáin ar dheochanna a mhilsítear le siúcra.

- Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis ar thug an rialtas isteach an cháin ar shiúcra.
- Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste **agus** ar mhíbhuntáiste **amháin** do thomhaltóirí in Éirinn a d'fhéadfadh a bheith ag baint leis an gcáin seo ar shiúcra.

(25 marc)

[75 marc]

3. (a) Is é is brabús ann ná an toradh a bhíonn ar an toisc tháirgeachta **fiontraíocht**.

Mínigh na **trí** thoisc tháirgeachta eile **agus** luaigh an toradh a bhíonn ar **gach ceann** de na tosca táirgeachta seo. **(24 marc)**

- (b) Taispeánann an tábla thíos aschur, costas iomlán agus ioncam iomlán gnólachta atá ag táirgeadh comhpháirte le haghaidh thionscal na teicneolaíochta faisnéise (TF). Is é **€10 an praghas díola** ar gach aonad aschuir a dhíoltar. Bain úsáid as an tábla seo chun na ceistanna a leanas a fhreagairt. **(Taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar.)**

Aschur (aonaid)	0	100	200	300	400
Costas iomlán (€)	300	500	600	1,050	1,500
Ioncam iomlán (€)	0	1,000	A	B	C

- (i) Ríomh an t-**ioncam iomlán** a thuilltear ag **gach** ceann de na leibhéil aschuir (**A, B, agus C**) thuas.
- (ii) Ríomh an **brabús** a thuilltear nuair a dhíolann an gnólacht 200 aonad.
- (iii) Tá costais sheasta agus costais athraitheacha san áireamh i gcostais iomlána an ghnólachta. Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu **agus** tabhair sampla **amháin** de **gach** ceann acu i gcás an ghnólachta thuas.

(30 marc)

- (c) Tá na ceardchumainn i bhfabhar méadú ar an ráta íosphá náisiúnta.

Luaigh agus mínigh slí **amháin** a bhféadfadh méadú ar an íosphá náisiúnta dul i bhfeidhm ar **gach** ceann díobh seo a leanas ó thaobh na heacnamaíochta de:

- Fostaithe
- Gnólachtaí
- Tomhaltóirí.

(21 marc)
[75 marc]

4. (a) Luaigh agus mínigh aon **trí** fheidhm atá ag an airgead. **(21 marc)**

- (b) (i) Luaigh agus mínigh **dhá** chúis a d'fhéadfadh a bheith ag tomhaltóirí lena n-ioncam a choigilt in ionad é a chaitheamh.
- (ii) Déan plé ar bhuntáiste eacnamaíochta **amháin** agus ar mhíbhuntáiste eacnamaíochta **amháin** do gheilleagar na hÉireann a bhaineann leis an gcoigilteas. **(24 marc)**

- (c) Táthar ag bogadh ar shiúl ó mhodhanna íocaíochta le hairgead tirim agus ag dul le modhanna íocaíochta neamhairgid.
- (i) Ainmnigh **dhá** mhodh íocaíochta neamhairgid.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar bhuntáiste eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag mhodhanna íocaíochta neamhairgid do **gach** ceann acu seo a leanas:
- Bainc
 - Gnólachtaí
 - Tomhaltóirí.

(30 marc)
[75 marc]

5. (a) Cuireadh na figiúirí seo a leanas ar fáil i gCáinainéis 2018:

Ioncam Reatha an Rialtais	€67.4 bn	Caiteachas Reatha an Rialtais	€70.1 bn
---------------------------	----------	-------------------------------	----------

- (i) Cé acu easnamh buiséid nó farasbarr buiséid atá á phleanáil ag an rialtas? Mínigh do fhreagra.

(Taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar.)

Is é an fiachas náisiúnta atá ann faoi láthair ná tuairim is €200 billiún.

- (ii) Luaigh an tionchar a bheidh ag Cáinainéis 2018, a ríomh tú i gcuid (i) thuas, ar an bhfiachas náisiúnta. Mínigh do fhreagra.
- (iii) Luaigh agus mínigh buntáiste eacnamaíochta **amháin** agus míbhuntáiste eacnamaíochta **amháin** a ghabhann le méadú ar an bhfiachas náisiúnta.

(24 marc)

(b) Maidir le **gach ceann** de na cánacha seo a leanas:

- cáin ar bhrabús cuideachta
- cáin ar phá fostaithe
- cáin ar earraí agus ar sheirbhísí.

- (i) Ainmnigh **gach** cáin thuasluaite.

- (ii) Luaigh cé acu sampla de cháin dhíreach nó sampla de cháin indíreach é gach cáin díobh.

- (iii) Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu i gcuid (ii) thuas. **(30 marc)**

(c) In 2018, beidh caiteachas rialtas na hÉireann ar an oideachas chomh hard le €10 bn agus tá deischoistas ag gabháil leis seo.

- (i) Mínigh an téarma **deischoistas**.

- (ii) Luaigh agus mínigh **dhá** bhuntáiste eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann a d'fhéadfadh a bheith ag baint le méadú ar chaiteachas an rialtais ar an oideachas.

(21 marc)

[75 marc]

6. (a) Glac leis gurb é an tloncam Náisiúnta (Y) ná: $Y = C + I + G + (X - M)$
 áit a bhfuil $C = €2,500m$ $I = €500m$ $G = €600m$ $X = €300m$ $M = €200m$
 (i) Luaigh cad dó a seasann gach ceann de na litreacha san fhoirmle thuas.
 (ii) Ríomh, agus úsáid á baint agat as na figiúirí atá curtha ar fáil, leibhéal an loncaim Náisiúnta. (**Taispeáin do chuid oibre i do fhreagarleabhar.**) (20 marc)
- (b) Lonnaíonn Cuideachtaí Ilnáisiúnta (CIN) (MNCs sa Bhéarla), mar Facebook agus Amazon in Éirinn agus cuireann siad le fás geilleagrach.
 (i) Mínigh na téarmaí **cuideachta ilnáisiúnta** agus **fás geilleagrach**.
 (ii) Déan plé ar **dhá** bhuntáiste eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann, seachas fás geilleagrach, a d'fhéadfadh a bheith ag CIN-eanna.
 (iii) Déan plé ar dhúshlán eacnamaíochta **amháin** do gheilleagar na hÉireann a d'fhéadfadh a bheith ag baint le CIN-eanna. (25 marc)
- (c) 'Tá rialtas na hÉireann ag caitheamh €13 mhilliún sa bhreis ar an mbuiséad le haghaidh cúnamh forbartha thar lear.' (**Foinse: The Irish Times, Deireadh Fómhair 2017**)
 (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shaintréith de Thíortha Tearcfhorbartha (LDCs sa Bhéarla).
 (ii) Déan cur síos ar **dhá** chineál cúnamh, seachas cúnamh airgeadais, a d'fhéadfaí a sholáthar do Thíortha Tearcfhorbartha.
 (iii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chúis a bhféadfadh sé tarlú **nach** gcuideodh cúnamh airgeadais i gcónaí le Tíortha Tearcfhorbartha a gcuid deacrachtaí a réiteach. (30 marc)
 [75 marc]
7. (a) Is geilleagar beag oscailte é geilleagar na hÉireann agus mar sin braitheann sé ar an trádáil idirnáisiúnta.
 (i) Mínigh an téarma **geilleagar oscailte**.
 (ii) Luaigh agus mínigh **trí** chúis eacnamaíochta a nglacann Éire páirt sa trádáil. (24 marc)
- (b) 'Sa dara ceathrú de 2017, bhí luach €45,537 milliún ar easpórtálacha sofheicthe agus bhí luach €22,178 milliún ar iompórtálacha sofheicthe sa tréimhse chéanna.' (**Foinse: POS, 2017**)
 (i) Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
 (ii) Ainmnigh sampla **amháin** d'easpórtáil shofheicthe agus sampla **amháin** d'iompórtáil shofheicthe i gcás gheilleagar na hÉireann.
 (iii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann más mó na heaspórtálacha ná na hiompórtálacha. (30 marc)
- (c) Tá Brexit le tarlú go foirmiúil i mí an Mhárta 2019.
 (i) Cad a chiallaíonn an téarma Brexit?
 (ii) D'fhéadfadh sé go mbeadh ar ghnólachtaí easpórtála in Éirinn déileáil le taraifí agus le cuótaí. Mínigh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
 (iii) Luaigh agus mínigh dúshlán eacnamaíochta **amháin**, seachas taraifí agus cuótaí, a d'fhéadfadh a bheith roimh ghnólacht easpórtála Éireannach i ndiaidh Brexit. (21 marc)
 [75 marc]

Tá C. 8 ar an gcéad leathanach eile.

8. (a) 'Táthar ag súil leis gur 6% nó faoina bhun an ráta dífhostaíochta a bheidh ann in Éirinn faoi dheireadh na bliana.' (Foinse: *An Roinn Airgeadais, 2017*)
- (i) Ainmnigh modh **amháin** chun an dífhostaíocht in Éirinn a thomhas.
- (ii) Déan plé ar shlí **amháin** a bhféadfadh **an t-ardú leanúnach san fhostaíocht** dul i bhfeidhm ar **gach** ceann díobh seo a leanas ó thaobh na heacnamaíochta de:
- Miondíoltóirí in Éirinn
 - Airgeadas an Rialtais
 - Comhardú Trádála na hÉireann. (30 marc)
- (b) 'Beidh milliún duine in Éirinn os cionn 65 bliain d'aois faoi 2031 – deir na saineolaithe go bhfuil plan de dhíth orainn'. (Foinse: *www.thejournal.ie, Meán Fómhair 2017*)
- Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhuntáiste do **gach** ceann díobh seo a leanas a bhaineann leis an aois scoir sa tseirbhís phoiblí a shíneadh os cionn 65 bliain:
- Fostaithe; An Rialtas. (24 marc)**
- (c) 'Tháinig méadú eile i mí Mheán Fómhair ar líon na ndaoine gan dídean nuair a bhí 8,374 duine ag lorg cóiríocht éigeandála.' (Foinse: *The Irish Examiner, Deireadh Fómhair 2017*)
- (i) Tabhair breac-chuntas ar chúis eacnamaíochta **amháin** atá leis an méadú ar líon na ndaoine atá gan dídean.
- (ii) Luaigh agus mínigh **dhá** bheart eacnamaíochta a d'fhéadfadh rialtas na hÉireann a dhéanamh d'fhonn cuidiú le líon na ndaoine atá gan dídean in Éirinn a laghdú. (21 marc)
- [75 marc]

Ná dearmad an scrúdpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáidtear chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt.

Leathanach Bán

Leathanach Bán